

УДК 614.2.:355:613.67(477)

І.А. Голованова, О.І. Краснова, О.Г. Краснов

МЕДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В УМОВАХ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава, Україна

Мета – розглянути проблеми медичного забезпечення військовослужбовців Збройних Сил (ЗС) України та шляхи вдосконалення системи медичного забезпечення в умовах АТО.

Матеріали та методи. У дослідженні використано бібліосемантичний, аналітичний та метод системного підходу.

Результати. В статті висвітлено проблеми медичного забезпечення військовослужбовців ЗС України. Проаналізовано забезпеченість військових частин медикаментами, медичними кадрами та медичними технологіями. Визначено проблеми та показано напрямки вдосконалення системи медичного забезпечення частин ЗС України.

Висновки. Існуюча структура медичної служби, її оснащеність та укомплектованість, а також система медичного забезпечення ЗС України потребують розвитку та удосконалення. Необхідна нова система організації та надання медичної допомоги, яка буде готова до швидкого виконання завдань за призначенням.

Ключові слова: медичне забезпечення, антитерористична операція, кадрове забезпечення, надання медичної допомоги.

Вступ

У зв'язку з ускладненням внутрішньополітичної обстановки на сході, зростанням соціальної напруги в Україні, питання медичного забезпечення (МЗ) військовослужбовців, а особливо тих, які знаходяться в зоні антитерористичної операції (АТО), є особливо важливим [5]. Медичне забезпечення – комплекс організаційних, санітарно-протиепідемічних і лікувально-евакуаційних заходів, що мають на меті збереження, зміцнення та відновлення здоров'я особового складу військ. Воно включає: лікувально-евакуаційне забезпечення та лікувально-профілактичні, санітарно-протиепідемічні заходи, заходи щодо медичного захисту особового складу від зброї масового ураження [4]. В умовах загрози національній безпеці України особливого значення набуває організація заходів із надання медичної допомоги пораненим, їх лікуванню з метою збереження життя та відновлення боєздатності. Лікування та реабілітація цих поранених вимагають більших матеріальних витрат, і це важким тягарем лягає на систему охорони здоров'я [6]. Тому удосконалення проблеми надання якісної медичної допомоги пораненим, їх швидка евакуація та повноцінне лікування і реабілітація є особливо актуальним.

Мета роботи – розглянути проблеми медичного забезпечення військовослужбовців Збройних Сил (ЗС) України та шляхи вдосконалення системи медичного забезпечення в умовах АТО.

Матеріали та методи

У ході дослідження використано бібліосемантичний, аналітичний та метод системного підходу.

Результати дослідження та їх обговорення

Військову медицину в Україні з початком АТО довелося створювати практично заново. Були залучені наявні сили та засоби медичних служб ЗС України, а також окремі цивільні заклади охорони здоров'я, які включилися до лікувально-евакуаційної системи. З початком АТО виявився ряд серйозних проблем у медичному забезпеченні військ, що негативно відображається на стані медичного забезпечення в цілому, своєчасності та якості надання медичної допомоги пораненим, найважливішими з них є наступні: військовослужбовці не забезпечені уніфікованими індивідуальними засобами медичного захисту та не мають навичок їх застосування; відсутні сучасні засоби розшуку поранених; відсутній броньований санітарний транспорт для медичної евакуації; оснащення медичних служб не відповідає вимогам сучасності. Практично відсутня єдина система управління та координації дій медичних служб ЗС України, інших військових формувань та системи цивільної охорони здоров'я України [5].

На складність надання медичної допомоги під час АТО впливають такі фактори, як робота в польових умовах, в будь-який час року, наявність санітарних втрат з боку особового складу медичної служби, можливість виникнення дефіциту медичного майна, можливість виникнення масових санітарних втрат із більшою питомою вагою важких поранень, робота за правилами військово-медичної доктрини, переміщення етапів медичної евакуації, використання спеціальних методів роботи (проведення медичної розвідки, сортування), надання допомоги в умовах дефіциту часу.

У воєнний час перед медичною службою постає завдання своєчасного надання медичної допомоги пораненим. Його рішення досягається через комплекс

заходів лікувально-евакуаційної системи: створення угруповання сил і засобів медичної служби, що відповідає конкретній обстановці, максимальне наближення їх до районів найбільших санітарних втрат; збір і вивіз поранених у короткий термін, надання їм медичної допомоги та направлення на етапи медичної евакуації; їх своєчасне розгортання та чітку роботу. Важливим також є попередження виникнення захворювань військ, санітарно-епідеміологічний нагляд.

Аналіз причин летальності під час ведення бойових дій вказує на те, що її можна було б скоротити при своєчасному та якісному наданні домедичної допомоги. Надання домедичної допомоги на полі бою є основною запорукою врятування життя пораненому [4].

Сьогодні для надання медичної допомоги та евакуації поранених і хворих з військових частин задіяні санітарний та спеціальний транспорт військового ланки. Евакуація з блокпостів, медичних пунктів військових формувань і військових частин здійснюється до найближчих лікувально-профілактичних закладів: як військових (мобільних госпіталів, військових госпіталів та військових медичних клінічних центрів), так і цивільних (районних, міських, обласних та комунальних лікарень). У цілому 30% ліжкового фонду цивільних установ охорони здоров'я країни передбачено для потреб ЗС України [1].

Для того, щоб наблизити надання кваліфікованої медичної допомоги до поранених військовослужбовців, в районах проведення АТО були створені і розгорнуті мобільна лікарсько-сестринська бригада і мобільні військові госпіталі. Своєчасне та якісне надання хірургічної допомоги є однією з головних умов збереження життя та профілактики важких ускладнень у поранених в умовах бойової діяльності військ. Лікарі, які надають медичну допомогу пораненим в АТО, застосовують принципи військово-польової хірургії.

На початку АТО була відчутна потреба в медичних засобах. Сьогодні проблема частково вирішена. У зоні АТО, починаючи з окремого батальйону і закінчуючи оперативними угрупованнями, введені посади провізорів, які збирають інформацію про потреби у медичних препаратах. Тепер з моменту заявки начальником медичної частини провізору і до моменту доставки препаратів у розташування військових частин спеціальними мобільними групами мінає не більше двох діб. На складах центрів та мобільних госпіталів ліки є в достатній кількості. До аптечок входять усі необхідні засоби. Були проведені закупки та перевірка якості медичних засобів, все відповідає нормам. Міністерство оборони України затвердило стандарт аптечки для військових за зразками НАТО [3].

На початку АТО об'єм навичок та знань, необхідний для виконання забезпечення медичної допомоги, був недостатнім. Однак на сьогодні курс бійця-рятувальника опанували близько 80 тисяч військовослужбовців, серед яких 4500 курсантів вищих військових навчальних закладів. Крім того, вже є сертифіковані інструктори з тактичної медицини та затверджені стандарти підготовки таких інструкторів для військових частин і навчальних закладів. Тактична

медицина, як обов'язкова, викладається в Українській військово-медичній академії і найближчим часом буде введена в усіх вищих навчальних закладах Міністерства оборони [3]. Проблемним залишається питання нестачі досвідчених лікарів та фельдшерів. Тому і сьогодні продовжується набір лікарів-добровольців для надання екстреної допомоги в лікарнях прифронтової зони. Здійснено відповідні звернення в обласні структурні підрозділи з питань охорони здоров'я для формування списків необхідних фахівців і розгляду умов їх роботи [7].

Однак, незважаючи на такі позитивні зрушення, своєчасність та якість медичних заходів ще не задовольняють ні самих поранених, ні військово-керівництво, ні керівництво держави. Число загиблих та поранених росте: згідно з доповіддю управління Верховного комісара ООН з прав людини по Україні, з початку конфлікту на Донбасі загинула 9371 особа, були поранені 21532 особи [2]. У державі відсутні єдині вимоги до організації надання домедичної допомоги, медичної допомоги, лікування та реабілітації військовослужбовців і цивільного населення під час надзвичайних ситуацій, не сформований механізм ефективної взаємодії між різними медичними службами та цивільними закладами охорони здоров'я, який би дозволяв функціонувати єдиному медичному простору.

Вітчизняні фахівці у галузі військової охорони здоров'я дійшли висновку про необхідність розробки такого документу, як воєнно-медична доктрина. Її мета – забезпечення взаємодії медичних служб ЗС України та органів спеціального призначення, цивільної системи охорони здоров'я для досягнення ефективності їхньої діяльності [5]. На наш погляд, базовими принципами цієї доктрини має бути: відповідність системи МЗ стратегії та тактиці військ, постійна готовність медичної служби, поєднання систем медичного забезпечення ЗС та інших військ, систем цивільної та військової охорони здоров'я. Важливим є невідкладний характер заходів медичної допомоги на етапах медичної евакуації, наближення невідкладної та спеціалізованої медичної допомоги до передового району.

Існує необхідність змін системи підготовки військових медиків. Тому Міністерство охорони здоров'я України затвердило курс для студентів ВМНЗ «Домедична допомога в екстремальних ситуаціях», до якого входять елементи тактичної медицини [8].

Висновки

Немає сумніву, що існуюча структура медичної служби, її оснащеність та укомплектованість, а також система медичного забезпечення ЗС України потребують розвитку та удосконалення. Необхідна сучасна система організації та надання медичної допомоги, яка буде готова до швидкого та динамічного виконання необхідних завдань.

Перспективи подальших досліджень

Необхідна подальша розробка принципів Воєнно-медичної доктрини України.

Література

1. *Андронаті В.* Медики на війні – як забезпечити готовність «Номер один?» [Електронний ресурс] / В. Андронаті // Ваше здоров'я. – 2014. – Режим доступу : <http://www.vz.kiev.ua/mediki-na-vijni-yak-zabezpechiti-gotovnist-nomer-odin/>. – Назва з екрану.
2. *В Минобороны назвали точное число погибших и раненых в Донбассе в 2016 г.* // РИА Новости Украина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rian.com.ua/politics/20160615/1011742988.html>. – Название с экрана.
3. *Від початку АТО курс тактичної медицини опанували близько 80 тисяч бійців* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://na.mil.gov.ua/category/novini>. – Назва з екрану.
4. *Военно-полевая хирургия: учебник* / под ред. Е. К. Гуманенко. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : ГЭОТАР-МЕДИА, 2013. – 768 с.
5. *Жаховський В. О.* Военно-медицина доктрина України як інструмент державного управління у формуванні системи медичного забезпечення військ і цивільного населення у воєнний час / В. О. Жаховський, В. Г. Лівінський // Інвестиції : практика та досвід. – 2015. – С. 157–162.
6. *Микита О. О.* Наукове обґрунтування стандартизації медичного забезпечення збройних сил України в умовах антитерористичної операції. автореф. дис. ... канд. мед. наук : спец. 14.02.03 «Соціальна медицина» / О. О. Микита. – Київ, 2016. – 28 с.
7. *МОЗ: Проводиться екстренний набір медичних кадрів в лікарні зони АТО* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://medprosvita.com.ua/>. – Название с экрана.
8. *Тимчасова програма навчальної дисципліни для студентів вищих медичних закладів освіти III–IV рівнів акредитації «Домедицина допомога в екстремальних ситуаціях»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.medsanbat.info>. – Назва з екрану.

Дата надходження рукопису до редакції: 20.11.2016 р.

**Медицинское обеспечение воинских частей
Вооруженных Сил Украины в условиях
антитеррористической операции**

И.А. Голованова, О.И. Краснова, О.Г. Краснов
ВГУЗУ «Украинская медицинская стоматологическая
академия», г. Полтава, Украина

Цель – рассмотреть проблемы медицинского обеспечения военнослужащих Вооруженных Сил (ВС) Украины и пути совершенствования системы медицинского обеспечения в условиях АТО.

Материалы и методы. В ходе исследования использованы библиосемантический, аналитический и метод системного подхода.

Результаты. В статье показаны проблемы медицинского обеспечения военнослужащих ВС Украины. Проанализирована обеспеченность воинских частей медикаментами, медицинскими кадрами и медицинскими технологиями. Определены проблемы и указаны направления совершенствования системы медицинского обеспечения частей ВС Украины.

Выводы. Структура медицинской службы, ее укомплектованность, а также система медицинского обеспечения ВС Украины требуют развития и усовершенствования. Необходима новая система организации и оказания медицинской помощи, которая будет готова к быстрому выполнению задач в условиях войны.

Ключевые слова: медицинское обеспечение, антитеррористическая операция, кадровое обеспечение, оказание медицинской помощи.

**Medical providing of military parts of Armed Forces
of Ukraine in the conditions of anti-terrorist operation**

I.A. Golovanova, O.I. Krasnova, O.G. Krasnov
HSEEU “Ukrainian Medical Stomatological Academy”,
Poltava, Ukraine

Purpose – to consider problems of medical support of military men of Armed forces of Ukraine and a way of perfection of system of medical support in the conditions of anti-terrorist operation.

Materials and methods: byblyosemantyc analytical, approach of the systems.

Results. The problems of the medical providing of servicemen of Armed forces of Ukraine are considered in the article. The provision of military parts medications, medical shots, and medical technologies is analysed. Problems are certain and directions over of perfection of the system of the medical providing of parts of Armed forces of Ukraine are brought.

Conclusions. The structure of medical service, her full strength, and also system of the medical providing of Armed forces of Ukraine, require development and improvement. The new system of organization and providing of medicare that will be ready to rapid implementation of tasks in the conditions of war is needed.

Key words: health care, anti-terrorist operation, staffing, medical care.

Відомості про авторів

Голованова Ірина Анатоліївна – д.мед.н., проф., завідувач кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія»; вул. Шевченка, 23, м. Полтава, 36011, Україна.

Краснова Оксана Іванівна – викладач кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія», вул. Шевченка, 23, м. Полтава, 36011, Україна.

Краснов Олег Георгійович – к.мед.н., асистент кафедри хірургії №1 ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія»; вул. Шевченка, 23, м. Полтава, 36011, Україна.